

Raději školné než čekání na zázrak

Daniel Münich

Vysokoškolští studenti a akademici si letos k moři či rybníku mohli přibalit i Bílou knihu (BK) reformy vysokoškolského vzdělání, zveřejněnou před prázdninami ministerstvem školství. Ta shrnuje problémy současného stavu vysokoškolského vzdělávání u nás a výzvy blízké budoucnosti. Především však materiál přináší návrhy reformních kroků, včetně reformy financování. A zde dochází k důležitému závěru, že by české veřejné vysoké školy měly konečně dostat klíč otevírající stavidla přílivu soukromých zdrojů.

Můžeme si pateticky namlouvat, že ve vzdělávání jde o vznešenější hodnoty než o mrzké peníze. Bylo by to však nezodpovědné. Většina debat o vysokých školách stejně skončí zehráním na nedostatek peněz. Problém peněz určitě nevyřeší pokles počtu absolventů středních škol v nadcházejících letech. Poroste totiž podíl maturantů, středoškolsky vzdělaní lidé středního věku si budou chtít či muset doplňovat vysokoškolské vzdělání, absolventi vysokých škol se během kariéry budou do škol vracet pro nové znalosti. A pokud budou naše školy dobré, poroste i zájem studentů ze zahraničí. O nedostatku financí na veřejných vysokých školách mluví kdekdo. Řadu lidí ze škol by však jako reforma uspokojilo zdánlivě jednoduché masivní přisypání peněz ze státního, ozdobené kosmetickými změnami zaběhaného stavu. Pokud bych se na věc jako učitel veřejné vysoké školy díval pouze očima svého soukromého zájmu, viděl bych to asi podobně. Akademická komunita má samozřejmě pravdu, že do vysokoškolského vzdělání by se u nás vyplatilo investovat více než dnes. Výrazné navyšování veřejných prostředků by proto bylo velice žádoucí. Takovým konstatováním však Bílá kniha nekončí, ale začíná. Je naivní se domnívat, že o objemu veřejných prostředků pro vysoké školy v zásadě rozhodují schopnosti ministra školství vymáčknout čas od času z kolegy ministra financí půlmiliardu navíc. Rozhodující jsou především priority vlády a preference poslanců. U těch lze těžko předpokládat, že peníze získají zvýšením daní na skandinávskou úroveň nebo snížením důchodů a výdajů na zdravotnictví, které budou pod neúprosným tlakem rychlého stárnutí české populace. Žadonit na prahu kabinetu ministrů školství a financí prostě nemá valného smyslu.

Masivní navyšování peněz pro VŠ z eráru nelze realisticky očekávat. Místo vzbuzování marných nadějí přichází BK s jiným řešením. Doporučuje otevřít veřejné vysoké školy soukromým zdrojům. Pro někoho sice nepříjemné, ale realistické řešení. Nejde přitom o žádnou fikci či experiment. Dělá to tak celá řada zemí EU. Tam, kde soukromé prostředky významněji doplňují prostředky veřejné, jde především o peníze od vzdělávaných jednotlivců, mnohem méně od firem. A jsme u školného, které ve formě odložených a kontingenčně hrazených splátek z budoucích příjmů absolventů navrhuje Bílá kniha jako realistické východisko z naší překerní situace. To by mělo doplnit, nikoliv nahradit veřejné výdaje.

Alternativou je ponechat obrovskou investiční příležitost i nadále nevyužitou.

O autorovi: Daniel Münich působí na CERGE-EI a je spoluautor Bílé knihy